

Commentaria Ac Disputationes In Primam Partem Divi Thomae

Cvm Variis Indicibvs

De Deo Effectore, Creatvrvvm Omnivm Tractatvs II. De Opere Sex
Diervm, Ac Tertivs De Anima

Suárez, Francisco

Mogvntiæ, 1622

VIII. An in principio temporis simul cum cœlo elementa terræ & aquæ
creata sint.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-93575](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-93575)

haberi possit. Denique adiungo, verbum in Hebraeo non esse merè passivum, sed actiuium simul, ita vt exponi possit: *creabatur*, id est, ferebat se, non se mouendo, sed quasi portando, & seipsum super aquas sustinendo: nam hoc etiam verbum *sero*, interdum significat, & potuit per facilem, & notam translationem ad id significandum accommodari. Omnibus ergo pensatis, adeo verisimile est, hunc esse literalem sensum, vt non possit excludi etiam præcedens admittendus sit, vel vt simul literalis, vel saltem vt mysticus à Spiritu S. intentus. Hoc autem satis est, vt ex illo loco confirmatum maneat, aërem cum cælo, & terra simul esse productum.

Vnde cōsequenter in secundo puncto dicimus, probabilius nobis videri, in illis primis verbis, *In principio creauit Deus cælum, &c.* elementum aëris sub nomine cæli esse comprehensum. Huius sententiæ patrum habemus D. Thom. 1. p. q. 66. ar. 1. vbi in hunc corporis sic inquit: *Cum primum fuisse (Moyses) duas naturas creatas, scilicet cælum, & terram, informatam cæli expressit, hoc quod dixit, tenebræ erant super faciem abyssi, secundum quod sub cælo aer etiam includitur.* Idem habet Strabo in glos. ordin. licet variè loquatur. Probat autem hoc modo, quia quod aer sub illis verbis fuerit comprehensus, ex dictis constat, docentque Basil. Theodor. multique alij Patres, multo autem congruentius sub nomine cæli, quàm sub nomine terræ includi intelligitur: ergo intelligendum est. Consequentia patet, quia necesse est sub altero illorum terminorum includi, cum alius in ea oratione non sit. Quod si quis dicat sub neutro per se, sed sub vtroque comprehendi, quia sub extremis intelliguntur media: licet hoc facile sustineri possit, magis tamen est confusum, & implicitum, & ideo melius sub aliqua determinata voce comprehendi debet, si commodè fieri potest. Probat ergo minor, quia cum aer sit valde diffusius à terra, & immixtus illi saltem visibiliter, non solet communi vsu aer nomine terræ comprehendi. At verò nomine cæli vñtatisimum esse etiam in Scriptura significari aërem, vulgare, ac notum est. Et in illo met. cap. 1. Gen. interdum aer cælum vocatur, vt in sequentibus videbimus. Et præterea vox Hebræa שָׁמַיִם *Samaim*, quæ cælos propriè significat, totam hanc congeriem corporum diaphanorum, quæ est supra nos, comprehendit, & nomine cæli quasi collectiua significatione, à vulgato interprete significata est. Ergo optima & propria significatione aer sub nomine cæli comprehenditur. Vnde consequenter comprehenditur etiam ignis si in sua sphaera existit. Neque circa hoc noua difficultas occurrit: nam licet alij aliter sentiant, nihil afferunt, quod nouam responsionem postulet.

CAPVT VIII.

Vtrum in principio temporis simul cum cælo elementa terræ & aqua creata sint.

HAtenus de superioribus partibus, & corporibus, quibus hic mundus primario constat, diximus, & consequenter prima illa verba, *In principio creauit Deus cælum*, exposuimus. Nunc de inferioribus corporibus, & consequenter de altera particula, & terram, dicendum superest.

Primum ergo tractanda est hoc loco sententia, quæ negat elementum terræ sub propria forma in illo temporis principio fuisse creatum: quæ consequenter nomine *terra* non elementum aliquod, sed materiam informem, ex qua cætera corpora postea creata sunt, interpretatur. In quo dicendi modo sunt varæ opiniones, quæ licet in priori parte negante conueniant, in posteriori de materia infor-

mi diuersis modis illam declarant, tam quoad substantiam ipsius materie, quàm quoad modum informationis eius. Nam de substantia materie informis est prima opinio dicens, totam materiam omnium corporum tam cælestium, quàm terrestrium, & tam simplicium, quàm mixtorum prius creatam fuisse informem, & illam non tantum terræ, sed etiam cæli nomine significatam fuisse, quia ex illa formandi postea erant cæli, & terræ, non quia statim sub proprijs formis fuerint creata. Hæc sententiam solus ferè August. proposuit lib. 1. de Gen. cont. Manich. c. 7. & non rejicit. Videtur tamen inquirendo potius, quàm affirmando eam commemorasse. Alijs verò locis dixit quidem in illo principio ex corporibus solam materiam informem omnium illorum fuisse productam, & illam totam esse significatam nomine terræ, & nomine cæli angelicam naturam fuisse significatam. Sed vtroque modo interpretatio illa est durissima, & minimè recipienda. Et quia de translatione nominis cæli ad significandos Angelos dictum iam est, addendum superest, magis inusitatam esse translationem eiusdem nominis cæli ad materiam informem significandam, tum quia in Scriptura nullum simile exemplum reperitur. Imò quoties in ea Deus laudatur, & magnificatur, quod creator cæli, & terræ sit, nomine cæli significatur verum cælum, & tota hæc machina superior, quæ homines in admirationem, & magnam æstimationem artificis sui rapit. Tum etiam, quia cæli non sunt facti ex præiacente materia, vt probatum est, sed ex nihilo, vt dicitur Machab. 7. *Petonate vt aspicias cælum, & terram, & intelligas quia ex nihilo fecit illa Deus.* Ex quo loco etiam conuinci potest, terræ nomine significari substantiam à cælo distinctam, non ex præiacente materia, sed ex nihilo creatam. Video responderi posse ex August. hæc omnia dici creata ex nihilo, quia materia ipsa ex nihilo facta est ab eodem artifice, qui ex illa cætera formauit. Sed licet hæc doctrina locum habeat in mistis, non tamen in elementis, vt iam dicam, multoque minus in cælis, vt supra probatum est.

Secunda opinio in hoc cum præcedenti conuenit, quod exilimat, totam materiam inferiorum corporum, & cælorum mobilium prius fuisse informem productam, excipit tamen solum empyreum cælum, in quo à præcedenti opinione differt. Et consequenter etiam dissentit in interpretatione verborum Genesis quoad significationem nominis cæli: negat enim significare materiam informem, sed cælum empyreum omnino formatum, & perfectum. Consentit tamen in expositione nominis terræ quoad hoc, vt non significet verum terræ elementum, sed totam materiam informem, ex qua cæteri cæli, & elementa, & reliqua omnia corpora formata sunt. Et quoad cælos habet fundamentum supra tractatum cap. 2. quoad inferiora verò corpora habet fundamentum commune cum sequenti sententia. Hæc verò opinio quoad priorem partem de cælis mobilibus in discursu præcedentium capitulum satis refutata est, & à fortiori refelletur per ea, quæ de altera parte corporum inferiorum, & de propria significatione nominis *terra* in dictis verbis Genesis contra sequentem sententiam dicemus. Nam quoad hoc communis est causa, & ratio illius, & huius, ac præcedentis opinionis. Solū potest specialiter impugnari hæc sententia iuxta opiniones magis in Philosophia receptas, quod cæli sunt ab intrinseco incorruptibiles, & habent materiam diuersæ rationis à materia horum inferiorum. Sed hæc non sunt tā certa, quin negari facile possent, si aliquid conformius Scripturæ cogeret: cum autem nihil tale inueniatur, non est, cur receptas Philosophorum sententias, & præsertim illam, quæ est de incorruptibi-

In prædicta sententia quid materia vocabulo apud August. interdum a cælo videtur.

Proxima materia de claratio non placet.

2. Materiam prædictam prædictis alij quanto de clarans alij.

Rejiciunt tamen.

lis, oppo-
im, et

2.

2.

primitate coelorum, relinquantur. Nam altera re-
tentia posset aliquis dicere, materiam informem
prius creatam non fuisse univormem (vt sic dicam)
seu eiusdem rationis, sed alteram ad coelos producenda.
Hoc tamen nec cum fundamento diceretur,
nec consequenter, quia si coelum est incorruptibile,
& habet materiam suae formae additam: vel
non potest sine tali forma produci, vel non sine
magno miraculo, & contra, vel supra naturam
talis substantiae. Ponere autem talia miracula in
prima rerum creatione, sine reuelatione, praeter
omnem rationem est, vt saepe cum Augustino libro
2. de Genesi ad litter. capite 1. diximus, & dicemus.

3.
Tandem alij
materiam vo-
cabulum ma-
gis ad huc re-
stringunt.

Tertia ergo opinio est, quae nomine terrae intel-
ligendam putat materiam informem omnium
rerum generabilium, & corruptibilium, & conse-
quenter omnium sublunarium, quae etiam ex
parte est contraria his, quae diximus, scilicet, quod
ad elementa ignis, & aeris, nam ex eadem materia,
quae res aliae inferiores constant: & ex hac parte
sufficiunt, quae ex dictis in capite praecedenti col-
ligi possunt: nunc verò quoad alias partes de ele-
mento terrae, & aquae tractanda est. Hanc senten-
tiam tenuit Philast. lib. de haeresibus. capite 47. cum
tanta exaggeratione, vt inter haereticos ponat opi-
nionem, quae praeter hanc terram elementarem a-
liam non agnoscit, quae veluti matrix est omnium re-
rum, vniuersaeque continet, quae quasi Hyle, id est materia
reperitur in scripturis, quae est in se ipsa & in composita quae
à Deo facta est in primo die, &c. Tenet etiam Abulens.
in Genesi, & aliqui Scholastici infra citandi. Fun-
dantur in litera Genesim, videlicet, *Terra autem erat
inanis, & vacua*, vbi Septuaginta legunt: *Terra autem
erat inuisibilis & incompressa*, nam per hanc significa-
tur informitas materiae, quae per se spectata meri-
to inuisibilis dicitur, quia per se cognosci non po-
test, sed per analogiam ad materiam artificialium
rerum, vt Aristot. 1. Physicor. dixit, vel adulterina
cognitione, sicut dixit Plato in Timaeo. Dicitur
etiam incompressa, vel quia simplicissima est, vel
quia est informis, & inornata, seu inordinata, vt
legit Augustinus in Imperfect. Gen. cap. 4. Confir-
matur autem hic locus, cuiusque interpretatio ex
alio testimonio Sapient. 11. vbi Deo dicitur: *Omnip-
otens, manus tuae creant orbem terrarum ex materia in-
uisa*. vbi aperte est sermo de orbe sublunari, hic e-
nim dicitur proprie orbis terrarum, vt distingua-
tur à coelesti. Et cum hic orbis dicitur creatus ex
materia inuisa, aperte significatur materiam in-
uisam, id est, informem suppositam fuisse huius
orbis creationi, id est, formationi, & productioni
per diuinam omnipotentiam factae, ac proinde
materiam prius creatam fuisse informem, quia
non poterat, nisi per creationem existere. Et in hoc
sensu videtur dixisse Paulus ad Hebraeos vnde-
cimo. *Vide aptata esse saecula verbo Dei, vt ex inuisibilibus,
visibilia fierent.*

4.
Confessarii
predicantium
authorum.

Atque hinc inferunt, eandem rem esse, quae in
principio Genesim prius vocatur terra, & postea a-
qua, & abyssus, in illis verbis: *Terra autem erat in-
anis, & vacua & tenebrae erant super faciem abyssi, & spiritus
Domini ferebatur super aquas*. Quia cum omnia illa
dicantur de terra, quae in principio creata est à cae-
lo distincta, & in illa terra non fuerit, nisi vnica
simplex materia informis, necesse est, vt de illa ea-
dem materia omnia illa verba dicta intelligantur:
ergo illa vna res tribus illis nominibus significata
est. Appellata est autem *terra*, quia sicut elementum
terrae subest formis omnibus, & est imperfectior
illis. *Aqua* verò dicta est, quia sicut aqua est maxi-
mè transmutabilis in varias formas, & figuras, ita
materia aptissima est, vt secundum diuersas for-
mas transmutetur, & formetur. Denique vocata

est *abyssus*, quia sicut abyssus tenebrosa impenetra-
bilis visu est, ita materia de se impenetrabilis, seu
incognoscibilis est, ingenio praesertim humano.
Ita ferè refert Diuus Thomas 1. p. quaest. 66. art.
ad 12. ex August. libr. primo de Gen. cont. Manich.
cap. 5. & 7.

Haec sunt opiniones de substantia (vt ita dicam)
illius terrae, quae in principio facta est. De informi-
tate autem eius tres etiam sunt opiniones. Prima
dicit, fuisse materiam omni forma substantialem ca-
rentem cum sola quantitate absque alio acciden-
te realiter à quantitate distincto, quod addo pro-
pter figuram, quam haec opinio in materia admi-
nitur saltem per proportionem ad corpus, in quo
continebatur. Haec opinio communiter tribuitur
Marfilio in 2. q. 8. art. 2. in tertia eius parte. Ille au-
tem nihil scitis affirmat, nam prius ait, potuisse
Deum materiam in eo statu creare, nescire autem
se, an ita fecerit, quia nec ex Scriptura, nec ex ra-
tione satis conuinci potest. Deinde vero in prima
conclusionem ait, satis probabile esse, ita factum esse.
Fundatur, quia potuit fieri, & Sancti ita videntur
Scripturam exponere, citatque Augustinum
lib. 1. de Genesi contra Manichaeos cap. 7. Ambrosi-
& Bedam in illa verba: *Spiritus Domini ferebatur su-
per aquas*. Et addit rationem, quia si tunc esset for-
mata proprijs formis elementorum, non esset co-
fusa, nec dici posset chaos, vel quid simile, sed esset
distincta, & ordinata, quod non consonat verbis
Genesim. At postea concludit, se nihil asserere, sed
dubium manere. Sic etiam Gabriel in 2. d. 12. q. 1.
art. 3. in vltimis ferè verbis tractans questionem
hanc, & inter alios referens hunc modum, con-
cludit, *Hac omnia visibilia facta sunt à Deo. Quia au-
tem horum factum sit, si se nouit, quis scit*. Pro hac verò
sententia refert Augustinum libro 12. Confession.
cap. 3. dicentem, quod priusquam Deus hanc ma-
teriam formaret, non erat aliquid, non figura, non color,
non corpus, non spiritus, nec tamen omnino nihil.

Secunda opinio de hac informitate est, quod
non fuerit per carentiam omnis formae substan-
tialis, quia licet materia caruerit tunc formis sub-
stantialibus quoad specificam rationem earum, & for-
males rationes earum, & formae accidentales, quae in
talibus formis consequuntur: nihilominus habuit in
formam communem substantialem corporeita-
tis, ac subinde quantitatem sine alia pulchritudi-
ne, aut perfectione. Hanc opinionem tenet Abu-
lenfis, & illam tribuit Bedae, & Straboni, quibus
etiam Lyra illam tribuit, & alij Hugonem alle-
gant. Sed oppositum in eis inuenio, vt dicit Sup-
ponitque distinctionem formae corporis genera-
lem ab specificis. Quia distinctione supposita opus
minus monstruosum, & miraculosum astruit. Lo-
quiturque consequenter, quia in alijs fundamen-
tis, & expositionibus verborum Genesim cum pra-
ecedenti opinione conuenit.

Tertia verò opinio est, hanc informitatem esse
accidentalem, de qua infra dicitur. Nunc solum
referam opinionem aliquorum, qui licet elemen-
ta cum proprijs formis substantialibus creata esse
coniteantur, informitatem in hoc ponunt, quod non
fuerit locis distincta, sed ita inter se secundum mi-
nimas quasdam particulas permixta, vt discerni non
possint, sicut in ceno, & luto terra, aqua, & aer
confusa inueniuntur. Et congeriem illam horum
elementorum, praesertim aquae, & terrae volumi-
nomine terrae prius in dictis verbis, & postea in se-
quentibus nomine aquarum esse significatam. Et
eandem vocat materiam inuisam, seu informem,
ex qua hic mundus factus esse dicitur, illamque
perfectionem, & partium diuisionem informa-
tem illius materiae esse dicunt, quia in illa erant e-
lementa confusa, & inuisa, cum visu distingui non
possent. Hanc sententiam refert, & vt probabilem
sustinet.

Astinet Marcellus supra, eamque Magistro tribuit, in 2. d. 12. ca. 5. & 6. Qui permissionem illam non in terra, sed in tribus alijs elementis, quæ facilius dicitur, & permisceri possunt, ponere videtur. Eugebimus verò lib. 7. de peren. Philo. cap. 9. & in Cosmogonia in Gen. in terra & aqua illam permissionem, & informatam præcipue ponit.

Ad explicandam sententiam, quam probabilem veramque esse existimamus, supponimus primo, materiam primam, quæ est essentialis pars substantiæ corporeæ, à Deo esse creatam ex nihilo in illo primo momento: in quo celum, & terram, id est, mundum creauit, & non antea. Hoc totum fundamentum de fide est, & in primis materiam esse productam à Deo, quasi per se notum in fide catholica est. Docemur enim in Symbolo, Deum esse creatorem omnium, visibilibus, & invisibilibus. Quorum verborum catholicus sensus est, non tantum quod Deus solus sit creator, ac subinde solus sit auctor omnium, quæ per creationem facta sunt, sed etiam quod quicquid extra Deum est, ab ipso effectiue productum est, vel inmediate ex nihilo, vel ex aliquo subiecto, quod Deus fecerit ex nihilo. Et hic est communis sensus Ecclesiæ, & Patrum omnium passim, quos proinde in particulari referre, non est necesse. Materia autem aliquid est à Deo distinctum, vt est per se notum: imò summè à Deo distans, cum sit pura potentia, & propè nihil, vt Augustinus dixit, Deus autem sit purus actus, & summum ens: ergo facta est à Deo: non est autem facta ex præsupposito subiecto, quia ipsa est primum subiectum, quod aliud non supponit: ergo est facta ex nihilo. Ratione item naturalis est euidens hæc veritas, vt contra veteres Philosophos, & hæreticos probauit in disp. 13. Metaph. sect. 5. n. 17. & disput. 20. sect. 1. a. n. 17. vsque ad 10. vbi sanctos Patres allegauit, & Tertullianum, qui toto lib. contr. Hermogen. latè aduersus illum errorem inuehitur. Et in presenti materia idem docet super Genes. Ambrosius lib. 1. Exaëmer. c. 1. & 5. & Basiliius homil. 1. Exaëmer. & Anastasius Synai. lib. 1. Exaëmer. in principio, Augustinus l. 1. Gen. ad liter. c. 14. & l. de vera Relig. cap. 18. optima ratione id probat, & tacite omnes difficultates soluit, & videri potest D. Thomas 1. p. q. 45. a. 2.

Atque hinc concluditur altera pars. In qua in primis contra eosdem antiquos Philosophos, & nonnullos hæreticos dicimus, materiam non esse coeternam Deo, quia nihil creatum est coeternum Deo, vt capite secundo ostensum est: sed materia est creata, ergo non est æterna. Deinde addimus, non solum non esse materiam æternam, verum etiam neque esse anteriorem celo, & terra, temporali, seu reali duratione. Hoc etiam constat ex verbis illis, in principio creauit Deus celum, & terram, quæ, vt supra indicauimus, duo includunt, nempe hæc de primo temporis initio, & ante omnes res alias creata fuisse, seu (quod idem est) Deum ab his rebus mundi creationem inchoasse: ergo absolute ante celum, & terram nihil fuit creatum: ergo nec materia, quæ licet parum, aliquid est. Denique in hoc etiam continetur, quod materia non fuerit posterior duratione, quam celi & terre creatio, quia hæc non potuerunt esse sine materia, quod saltem est certum de terra, & elementis, cum ex illa essentialiter componantur. Quod etiam de celis probabilius est. Præsertim quia fingi non potest, statum rerum corporalium formas prius sine materia fuisse, cum id sit contra ipsarum naturam, nec possit sine miraculo cogitari quod in ipsa naturæ constitutione sine fundamento fingendum non est.

Secundo dicimus materiam primam in primo sue creationis instanti non caruisse omni forma substantiali, ac proinde nomine terræ non fuisse

significatam materiam generabilium rerum profus informem, id est, omni forma substantiali carentem. Hoc ipsum intelligi potest de celo, & celi nomine supposito quod celum ex materia componatur, siue eiusdem, siue alterius rationis, tamen quia de celis iam satis diximus, & quia ab inferioribus rebus, scilicet ab elementis, eorumque materia à fortiori concluduntur argumenta, ideo in particulari de terra tractamus, eademque est ratio de aqua, quantum ad præsentem assertionem attinet. Hæc ergo assertio est Diui Thomæ 1. part. quæst. 66. art. 1. & Magistrum cum cæteris fere Scholasticis in 2. distinctione 12. Et probatur ex Scriptura, & regula supra posita, quod verba narrationis Genesios historica sunt, & ideo cum proprietate intelligenda: sed Moyses non dicit Deum in principio creasse materiam, sed terram, quæ non tantum materiam, sed etiam formam includat: ergo ex vi verborum Scripturæ non fuit sola materia prius creata. Secundo, quia alias celum, & terra non fuissent ex nihilo creata, quia fuissent producta ex præiacente materia: consequens autem in primis est contra illud 2. Machab. 7. Petronate, vt aspicias ad celum, & terram, & intelligas, quia ex nihilo fuerit illa Deus. Deinde repugnat Concilio Lateran. in cap. firmiter dicenti: Deus simul ab initio temporis vtramque condidit creaturam spirituales scilicet, & corporales, angelicam videlicet, & mundanam. Nam per creaturam corporalem, & mundanam non intelligit materiam primam, sed hunc mundum corporeum, & visibilem, vt per se notum est. Tercio est communis sententia Patrum in Exaëmer. vel expositionibus Genesios, & expressè Augustinus l. 1. Genes. ad liter. cap. 15. dicit, informatam materiam non duratione, sed naturæ ordine formationem, & corporum productionem præcessisse.

Ratione probat D. Thomas dictam assertionem, quia impossibile est, materiam primam puram sine omni forma substantiali esse, aut produci, sentitque ita esse impossibile, vt contradictionem implicet, quia si materia existit, est ens actu, & si caret omni forma, caret omni actu, cum sit pura potentia. Et in hoc sensu defendunt hæc rationem, scribunt Bonauentura Durandus, & alij. Quia ratio ne eandem assert. probet D. Thomas, & alij. Prædicta ratio non placet, & verbum Augustini lib. de vera relig. cap. 18. satisfieri potest: ait enim: Etiam si ex aliqua informi materia factus sit mundus, hæc ipsi facta est omnino de nihilo. Nam & quod nondum formatum est, tamen aliquo modo reformari possit inchoatum est, Dei beneficio aliquid formabile est: bonum est enim esse formatum. Nonnullum ergo bonum est, & capacitas formæ & ideo bonorum omnium auctor, qui præstat formam, ipse scit etiam posse reformari. Et infra: Omne formatum, in quantum formatum est, & omne formabile, in quantum formatum est, ex Deo habet. Ex his enim verbis colligitur, materiam factam à Deo aliquam in se habere actualem entitatem, quæ licet formata non sit, & ideo dicatur pura potentia respectu actus informantis: nihilominus aliquid factum sit, habens propriam entitatem actualem cum propria existentia distincta ab actu formæ. Ratione cuius dixit idem Aug. 12. Confess. c. 3. & 6. materiam informem, licet sit propè nihil, aliquid tamen esse, nam vtunque erat, vt caperet formas istas visibiles. Et lib. 1. Gen. ad liter. cap. 15. dicit fuisse prius naturam creatam: eadem ergo ratione posset prius tempore creari sine contradictione, quia licet non haberet actum formalem, entitatum habere potuisset.

Ad

Suadetur primo ex Gen. c. 1.

Secundo sua deur ex 1. Machab. 7. ex cap. 1. f. m. i. r.

Tercio ex Patribus, maxime Augustino.

11. Quia ratio ne eandem assert. probet D. Thomas, & alij.

Prædicta ratio non placet, & verbum Augustini lib. de vera relig. cap. 18. satisfieri potest: ait enim: Etiam si ex aliqua informi materia factus sit mundus, hæc ipsi facta est omnino de nihilo. Nam & quod

lis, oppr
um, et

11. Quia ratio ne eandem assert. probet D. Thomas, & alij.

2.

12.
Vera oratio
pro assertio-
ne.

Ad probandam ergo ratione naturali assertio-
nem positam, satis est, quod materia ex natura rei
non possit sine forma conservari, aut esse, ut est
probabilior Philosophorum, & Theologorum opi-
nio, ut in citatis locis Metaphysicæ dixi. Tum ra-
tione propriæ, & particularis naturæ, quæ natu-
raliter postulat coniunctionem cum forma, & ab
illa pendet, sicut accidens à subiecto, licet in diuer-
so genere causæ. Tum ratione vniuersalis naturæ,
quæ huiusmodi vacuitatem in materia (ut sic di-
cam) abhorret, multo magis, quam fugiat vacuum
in spacijs localibus inter corpora interiacentibus.
At verò (ut sæpe cum Augustino diximus) in pri-
ma rerum creatione non sunt fingenda miracula,
& quasi monstra præternaturalia sine cogente fun-
damento: ergo nec est cogitanda materia ita in-
formis, ut pro aliqua duratione reali sine omni
forma extiterit: hoc enim miraculosum, seu præ-
ternaturale est, & nullum habet rationis funda-
mentum, ut per se notum est, nec auctoritatis, ut
videbimus.

13.
3. Assertio.

Dico tertio. In principio creationis cœli, & ter-
ræ non fuit creatum corpus sub generali ratione
corporis ab omni specie corporis abstracta, ac pro-
inde nec fuit creata materia cum sola forma sub-
stantiali corporeitatis ab omni specifica differen-
tia substantialis formæ in re ipsa separata. Hæc as-
sertio mihi certa videtur tam theologicè, quam
philosophicè loquendo. Et ita illam docent D. Th.
& alij Theologi allegati. Et sumitur ex eisdem Pa-
tribus, & ex Scriptura, quia nomen terræ non si-
gnificat verè, ac propriè corpus abstractum, sed
certum quoddam corpus ab alijs distinctum: hæ-
gere autem analogiam, vel metaphoram, ubi non
solum necessaria non est, sed potius historice nar-
rationi aduersatur, non est Scripturam sincère
interpretari, sed eludere. Accedit, quod in ipso
Scripturæ contextu aperte distinguitur terra ab
alijs creatis corporibus, & non solum à cœlo, sed
etiam ab aqua, ut statim expendemus. Ergo no-
mine terræ non significatur corpus abstractum,
nec corpus etiam corruptibile ratione materiæ, &
abstractum ratione formæ, sed significat aliquod
corpus determinatæ speciei, & naturæ ab alijs di-
stinctum: ac proinde non sola forma corporeita-
tis, sed aliqua specifica forma constitutum. Ergo
materia sub tali forma fuit à principio creata, &
non tantum sub generali forma, & gradu cor-
poris.

14.
Firmatur et
ratione.

Ratione autem est apud me hæc assertio eui-
dentiore, quam præcedens, quia euentius ostendit
esse impossibilem realem separationem mate-
riæ corporatæ (ut sic dicam) ab omni specifico
gradu corporis, quam separationem puræ mate-
riæ ab omni forma. Probatur, quia sicut ex vna
parte materia appetit naturaliter coniungi for-
mæ, & ab illa pendet: ita licet fingatur illa forma
corporeitatis, compositum ex illa materia natu-
raliter appetit vltiorem formam, & ab illa pende-
bit, quia sicut materia est naturalis potentia ad
formam, ut cum illa per se componat vnum to-
tum: ita compositum illud ex materia, & forma
corporeitatis esset potentia ad vltioriorem formam
specificam, cum qua vnum compositum per se
componeret: ergo sicut est monstrosus, & con-
tra naturam esse materiam sine forma, ita & esse
illud genericum compositum sine vltiori for-
ma: ergo tam est contra rationem hoc monstrum
fingere in prima rerum creatione, sicut illud prius.
Aliud verò est maior, & ut existimo, absoluta
repugnantia, quia materia realiter distinguitur à
forma, & ideo quod sine illa in sua entitate pura,
& informi fieri, & conservari possit, mirum non
est: gradus autem genericus non distinguitur in
re ipsa ab specifico, sed ratione tantum cum ali-

quo fundamento virtuali in re ipsa, & ideo fieri
non potest, ut in re ipsa sit forma dans genericum
gradum separatam ab omni specifico. Sicut non
potest fingi substantia in re existens in genere sub-
stantiæ solo, sine specie corporis, vel spiritus: nec
in specie spiritus subalterna, & non in hac, vel in
illa specie Angelij, vel animæ. Sic ergo repugnat da-
ri formam sub generali ratione corporis, & in re
existens sine determinatione ad aliquam speciem,
ut latius dixi in disp. 13. Metaph. sect. 13. concl. 3. &
disp. 15. sect. 10. n. 8. & sequentibus.

Dico quarto. In illo principio, in quo Deus coe-
lum, & terram creauit, proprium, verum, & speci-
ficum elementum terræ de nihilo produxit, ac
proinde materiam eius simul fecit, & substantiam
formam terræ formauit. Hæc assertio concluditur
ex præcedentibus à sufficienti partium enumeratione,
nam exclusis omnibus alijs falsis opinionibus
de materia informi, nullum fundamentum
relinquitur ad negandum, veram terram fuisse in
illo initio creatam. Et hoc maxime vrget, addita
regula sæpe tradita, quod verba Scripturæ non
sunt sine causa à propria significatione extrahen-
da: sed Scriptura vocat terram illam, quam in
principio creauit, & potest de proprio elemento
terræ intelligi sine difficultate, vel repugnantia
cum alijs eiusdem Scripturæ verbis: ergo. Quo ar-
gumento Tertullian. supra maxime premit He-
rmogenem. Illudque alij Patres antiqui in Exa-
mer. vel expositione Genesis, confirmant: nam il-
la verba de propria terra intelligunt tam in illa
prima sententia, quam in sequentibus operibus
tertij, & sexti diei. Ex quibus nouum, & efficax ar-
gumentum sumitur: nam terram, quam Deus in
principio condidit, in tertio die apparere fecit, sic
enim habet. *Congregentur aquæ, quæ sub cælo sunt, in
vnum, & appareat arida, factumque sit & voca-
bitur Deus aridam terram.* Hæc ergo terra eadem est,
quam in principio produxit: de nulla enim alia
postea fit mentio, nec aliam formationem vique
tunc ei adiunxit, præterquam quod illam discoo-
peruit aquis, & apparere fecit. At postea de eadem
subiunxit: *Germinet terra herbam, &c.* Et factum est
ita. *Et protulit herbam virentem, &c.* Hæc autem neces-
sario sunt intelligenda de proprio elemento ter-
ræ: ergo de eodem est sermo in principio capitis.
Nam in illo die tertio non fecit Deus substantiam
terræ, nec Scriptura hoc commemorat, sed suppo-
nendo terram, dicit, ipsam iussu Dei herbas pro-
tulisse. Idemque argumentum sumitur ex opere
sexti diei, in quo Deus iussit animalia extra pro-
duci: ergo ante omnes hos dies supponitur crea-
tum elementum terræ: ergo in illo principio: nul-
lum enim aliud tæpus productionis eius cum fun-
damento assignari potest. Ac tandem hoc confir-
mant alia scripturæ testimonia, ut est illud Psalmi
101. *Initio tu Domine terram fundasti.* Et Psalmi 135. *Qui
firmavit terram super aquas.* Denique vbique in
Scriptura de operibus creationis agitur, & in hac
propria significatione terra sumitur, & inter pri-
ma Dei opera numeratur, & tanquam fundamentum
huius mundi visibilis ponitur, quia est initium
omnium, & quasi centrum, circa quod cælum vo-
lucatur, ut Arist. 2. de Cælo text. 17. dixit. Ergo hoc
fundamentum in principio totius ædificij iactum
est, ac proinde terra in illo principio fuit facta.
Quod etiam ex sequenti assertione & responsioni-
bus obiectionum euidentius fiet.

Dico quinto. In eodem principio elementum
aquæ in propria forma, & loco, & à terra distin-
ctum creatum est. Hæc est etiam sententia Basilij
Bedæ, & aliorum in principio Genesis, seu Exa-
mer. & Damascen. lib. 2. cap. 5. dicentis, Deum in
principio produxisse cuncta visibilia, cum antea
non essent: *Partem hanc quæquæ antea non erat*

utrumque calum, & terram, aerem, ignem, aquam; partim ex his ab eo procreatis elementis, ut animantia, & cetera. Et hanc sententiam communiter Scholastici sequuntur, & moderni magis probant. Et in primis est magis consentanea verbis Scripturæ: nam licet in illis primis verbis, *Creavit Deus calum, & terram*, a qua non exprimitur: nihilominus, sub extremis media intelliguntur, ut Basilii, & alij notant. In quo tantum sensu verum habet sententia Chrysostomi h. mil. 3. in Gen. dicentis, Moysen in illis primis verbis summam in universum mundi opificiū comprehendisse. Quod etiam non displicet Augustino 11. de Ciuit. cap. 33. & 2. de Gen. contra Manichæ. cap. 3. & admitti potest, dummodo verba *calum, & terram*, à proprijs significatis non extrahantur, & sub illis media corpora comprehensa intelligantur. Et in presenti hoc maxime confirmat, quod statim post illa prima verba, *In principio creavit Deus calum, & terram*, ante aliud opus in eo die factum addit Moyses, & Spiritus Domini ferebatur super aquas, quod de aqua elementari, & propria intelligendum esse, regula tradita persuadet. Ergo iam tunc factæ erant aquæ, & non post primū instantis creationis, quia tota illa narratio ad opus in principio factum refertur, ut in superioribus de aere annotauimus: sed post illud primum instans nihil Deus fecit, usque ad productionem lucis: ergo necessario intelligendum est, aquam factam esse in primo instanti.

Et hoc etiam confirmat vox *abyssi* ibidem adiuncta, quia proprie *abyssus* profunditatem aquarum visu impenetrabilem indicat. Ut August. 22. contr. Faust. c. 11. & alij communiter docent. Rationem philosophicam eadem assertio ostendit, quia posito vno contrariorum in rerum naturam, consequens est, ut aliud etiam ponatur (ut Aristot. etiam argumentatur) & ideo, creata terra, oppositum, & quasi connaturale fuit creari ignem, ut maxime in leuitate ab ea distantem, his autem factis extremis, etiam alia media necessaria fuerunt: tum quia sicut aer in qualitatibus primis terræ opponitur, ita proprium contrariū ignis est aqua: tum etiam quia creatis duobus elementis alia etiam duo ad complementum quasi essentialia vniuersi necessaria fuerunt. Quæ ratio, & similes licet cogentes non sint, tamen dum aliunde non ostenditur nullo modo Deum hunc connaturalem ordinem seruare, multo credibilis est, in hac perfectione, & integritate simplicem mundū in principio condidisse.

Ex quibus colligimus primò, aquam illam, quæ in principio cū terra fuit condita, illamque cooperiebant, non fuisse tenue aliquod corpus per modū vaporis, aut nebule, sed fuisse verum aquæ elementum in sua substantia, & dispositione existens. Hoc enim euincunt citata Scripturæ verba, & rationes factæ suadent, & nullum est fundamentū ad proprietatem verbi aquæ fugiendam: vel ad cogitandum, aut fingendum aliud corpus diuersæ rationis per illam vocem significatum: nam si erat substantialiter diuersum ab aqua, reuera non erat aqua pura, nec poterat esse nisi aliquod corpus mistum imperfectum, quod primæ creationi ex nihilo non est accommodatum, quia mista ex simplicibus postea facta fuere, ut videbimus, nec etiā ad primariam vniuersi constitutionem pertinere poterat: frustra ergo sine testimonio Scripturæ cogente tale corpus loco aquæ creatum confingitur.

Secundo infero id quod etiam in Metaph. dixi disp. 13. sect. 11. n. 26. aquas in principio creatas non fuisse repleuisse totum spaciū inter celum empyreū, & terram interiectum, ut quidam arbitrati sunt, fundati in operibus secundi, & quarti diei, ex quibus id non probari, postea ostendemus. Secluso autem illo fundamento, id nec alijs verbis Scri-

pturæ de opere sex dierum.

pturæ consonum est, nec per se est multum verisimile. Primum patet, quia Scriptura dicit, celum creatum esse primo die, & ostensum est, nomine coeli non solum empyreum, sed etiam alios cælos comprehendere: imò certius de cæteris, quā de empyreo id affirmari. Probabilis etiam esse ostendimus, aerem sub illa voce comprehendere, & nomine etiam spiritus, qui aquis superferebatur, significari. Ex quibus concluditur, aquam in prima creatione solum occupasse spatium, quater superficiem connexam terræ, & concavam aeris intercedit. Quod etiam per se maiorem verisimilitudinem habet. Cur enim Deus tantam aquæ multitudinem ante cælos, & aerem crearet? aut cur inter simplicia corpora, quæ per se non postulat, ut vñ ex alio fiat, illud discrimen constitueret? vel cur magis aerem ex aqua, quā de conuerso: vel cælos ex aqua potius, quam ex aere procreasset? Ac denique cur celum incorruptibile corpus ex aqua produceret. Ut enim omittam probabilius esse, illud ex materia diuersæ rationis constare: etiam si eiusdem esset materiæ, præter naturale illi esset, ex materia præiacente, & per corruptionem alterius corporis fieri. Vnde etiam authores contrariæ sententiæ productionem cæli ex aqua generationem supernaturalem vocant: omnis autē supernaturalis productio aliena est à prima naturæ institutione, ac productione, ut cū Augustino sæpe diximus. Neque satis est dicere, Deum hac omnia pro solo suo arbitrio facere potuisse. Est enim id verū sit, oportet ostendere, ita voluisse, quod certe ex Scriptura ostendi non potest, ut exponendo opera singulorum dierum, manifestū fiet: ideoque dum talis voluntas Dei reuelata non est, potius credendum est, omnia connaturali modo, & in statu, ac ordine simplicibus corporibus magis consentaneo in principio condidisse.

Neque huic nostræ sententiæ obstant verba Scripturæ, quæ alia opinionones, præsertim tertia expendunt. Nam quod Gen. 1. terra in principio creata dicitur *manu, & vacua*, verius, & proprius puro elemento terra, quam materiæ primæ, & informi accommodatur. Nam terra ipsa inanis tūc fuisse dicitur, quia nondum officio, & muneri propter quod creabatur, inserviebat: imò erat in statu ad illud munus obeundum incommodo, creabatur enim, ut illam homines inhabitarent, tūc autem erat aquis cooperta, in quo itatu ad illum finem inservire non poterat, ideoque inanis fuisse dicitur. Vnde consequenter erat etiam vacua, utique herbis, floribus, arboribus, mineralibus, animalibus, & hominibus. Et in idem redit, quod Septuaginta legunt, *inuisibilis, & incomposita*: nam inuisibilis dicitur, quia tenebris, & abyssu aquarū erat cooperta: incomposita vero erat, id est, carens ornatu, & pulchritudine, quam ex varietate, & compositione platarū, & animalium recipit. Et in idem redeunt alia voces variorum, quibus illa verba transferuntur, & explicantur à Patribus, & doctoribus, qui omnes illas fere in eundem modum de terra declarant. Vnde quoad hanc partem acceptamus sententiam explicatam informatatem materiæ de informatate accidentali. Non tamen illam ponimus in permissione partium integrantium elementorum, ut vltima opinio supra relata dicebat: id enim nec in Scriptura, nec in ratione fundamentum habet: sed informatas dici potest illa tenebrarum obscuritas, & vacuitas ornatus, & pulchritudinis, quam explicauimus. Et eodem modo loquitur Greg. 32. Moral. c. 9. alias 10. cum ait, *Rerum substantia simul creata est, sed simul species formata non est*. Nam per rerum substantiam corpora simplicia, & præsertim quatuor elementa, ex quibus cætera fiunt, intelligit: nam ita tim subdit: *Et quod simul exiit per substantiam materiam, utique elementaris, non simul exiit & per speciem*.

D

19.
Ad fundam.
tertia opinio
in m. 3.

iudicium de
interpreta-
ti. ne infor-
mitate posi-
ta in num. 7

lis, oppr
im, et

DOM
EII
part

2

forma id est, per ornatum, & varietatem rerum, quæ ex elementis postea facta sunt.

20.
Ad m. cum
Sap. 1. in
eod. num. 3.

Vide autho-
rem in me-
taphysica
disp. 13. sed.
2. an. 29.

Atque in eodem sensu dixit Sapiens, Deum creasse orbem ex materia inuisa, vel, vt alij legunt, informi, vt monet Aug. lib. de Fide, & Symbol. cap. 2. Elementa enim, & præsertim terram, & aquam prout formationem, & ornatum mundi præcesserunt, vocat materiam inuisam. Materiam quidem, quia ex illis produxit Deus omnia mista, quibus vniuersum ornat, sic enim elementa materiam, ex quibus mista fiunt, appellamus. Vnde cum orbis terrarum dicitur ex illa materia creatus, perinde est, ac si diceretur perfectus, & consummatus: aut nomine orbis terrarum intelliguntur res omnes, quæ in hoc inferiori orbe, terra scilicet, mari, & aëre creata sunt. Dicitur autem illa materia inuisa eadem ratione, quia dicitur inanis, & inuisibilis, vt explicatum est: vel si legatur informis, intelligitur de informitate, vel (vt ita dicam) deformitate accidentali, quam habebat, quando tenebræ erant super faciem abyssi, & quando erat vacua, & ornatu multorum carebat. Addo etiam posse gratis dari, testimonium hoc de materia prima intelligi, quæ secundum se inuisibilis, & informis est, & ex illa dici potest creatus orbis terrarum, id est, corporeus, etiam quoad simplicia corpora. Non quia materia præexistit creationi simplicium corporum, sed quia etiam in primo instanti creationis ex illa composita sunt, & per eandem actionem suo modo creata. Nam materia secundum se forma caret, & ordine naturæ illi supponitur, & ideo ex illa magis, quam ex forma dicuntur creari, quæ ex utraque fuerint per creationem composita. Et huc spectat opinio Augustini, quod materia informis ordine naturæ, non durationis præcesserit: est enim hoc verum respectu eorum corporum, quæ immediate per creationem facta sunt. Et potest accommodari huic testimonio, non verò verbis Genesis, quibus dicitur terra cum caelo producta, vt satis ostensum est.

Altera re-
sponso ad
eundem lo-
cutum.

21.
Ad locū ex
Hebr. 11. in
ipso num. 2.

Iuxta hæc etiam exponenda sunt verba illa Pauli ad Hebr. 11. *Fide intell. gimus, aptata esse secula verbo Dei, vt ex inuisibilibus visibilia fierent.* Possunt enim vel ad ipsum opus creationis, quo Deus in principio celos, & terram ex nihilo produxit: vel ad opus ornatus sex diebus factum accommodari. Et in priori sensu per secula intelligere debemus res omnes, quæ temporales sunt, & in præteritis seculis esse receperunt: hæc autem secula tunc aptata esse intelliguntur, cum primum esse inceperunt. Sic ergo ait, Deum solo verbo suo sine necessitate præiacentis materię aptasse, seu principium dedisse omnibus seculis, & rebus in illis existentibus. Vnde quod subiungit, *Vt ex inuisibilibus visibilia fierent*, sic exponitur: vt ex esse inuisibili, quod in diuinis ideis habent, in proprio esse producta, visibilia fierent. Ita exponit Diuus Thomas, & sequitur Ribera, & accommodatur melius rebus corporalibus, quæ proprie temporalia, seu secularia dicuntur. In quo sensu particula *ex*, non dicit habitudinem causæ materialis, sed efficientis, vel exemplaris. Possit etiam simpliciter exponi, vt ex inuisibilibus, id est, non extantibus, nec apparentibus, existentia in seipsis, ac proinde visibilia fierent, ita vt particula *ex* solum terminum à quo designet. In alio vero sensu dicuntur secula, id est, secularia corpora, & temporaria omnia in illis primis diebus primi seculi facta esse verbo Dei, vel proprie aptata, id est, congruenter disposita, & ornata, quod factum est in sex primis diebus per opera distinctionis, & ornatus, vt infra videbimus. Et merito dicuntur sic aptata, vt ex inuisibilibus visibilia fierent, quia prius elementa fuerunt inuisibilia, id est, non apparentia ob defectum lucis, per cuius productionem postea apparuerunt, & sic facta dicun-

tur visibilia: erant etiam elementa sine ornatu, & ex illis factæ sunt omnes istæ creaturæ visibiles, quæ ad ornatum, & pulchritudinem vniuersi pertinent. Ita Caietanus, & est probabilis explicatio.

CAPVT IX.

*Vtrum cum caelo, terra, cæterisque elementis
tempus etiam concreatum
sit.*

Hanc questionem tractant Theologi in 1. d. 2. & Diuus Thomas q. 66. 1. p. art. 4. Alenf. 2. p. q. 14. memb. 2. & Albert. Magnus specialiter fecit tractatum de quatuor coarctationibus, id est, de rebus in eodem æuo, seu simul factis. Aiunt ergo hi Theologi, quatuor esse coarctationes, seu simul à Deo factas, scilicet, Angelos, celos, terram, seu materiam informem, & tempus. Et quia tria prima explicata sunt, de quarto breuiter dicere necesse est. Non videtur enim recte annueneri tempus cæteris coarctationibus. Primo, quia tempus non est per se factum, sed consequitur motum, estque veluti passio eius, ratione tantum formali ab illo distincta. Et loquendo communi modo de tempore, vt est communis mensura, in motu cæli tantum reperitur: sed motus cæli non est factus simul cum rebus alijs primò creatis: ergo neque tempus. Maior ex Philosophia supponitur. Minor autem probatur, quia motus non potest incipere in instanti intrinseco, quod primum sui esse vocant, sicut alia res permanentes creatæ sunt: ergo non potuit alijs rebus concreari, sed per realem durationem saltem vnus instantis alia præcedere debuerunt.

Secundo argumentor quod etiam plus quam per instans præcesserint, quia tempus non incipit, nisi quando sex dies creationis mundi, seu primus illorum incepit: sed primus dies non fuit coarctatus caelo, & terræ in principio creatis, neque secundum instans intrinsecum, neque secundum extrinsecum, quod fit diei initium per vitium non esse eius: ergo nullo modo fuit concreatus: ergo nec tempus. Probatur minor, quia dies non incipit, donec lux creata est, vt constat tum ex initio Genesis, tum etiam quia dies consistit in lucis, & tenebrarum vicissitudine. At vero lux non fuit creata intrinsece in primo puncto creationis cæli, & terræ: nam in illo fuerunt tenebræ super faciem abyssi, & ad illas depellendas postea dixit Deus, *fiet lux*. Neque etiam potuit lux fieri immediate post illud instans, quia est res permanentis, & instanti sit, instans autem non sequitur immediate post instans: ergo non potuit tempus incipere in primo instanti creationis rerum, sed ad summum ab alio instanti creationis lucis. Propter quod dixit Philo libro primo Allegoriarum in principio, necessario fatendum esse tempus posterius mundo esse, quippe quod mundi est effectus, nam cæli motus indicat, & naturam temporis.

Contraria nihilominus pars, & communis sententia suaderi potest, quia supra diximus, celum & terram fuisse creata in principio temporis, & hanc interpretationem verborum illorum, *In principio creauit Deus*, & c. cæteris prætulimus, tantquam primariam, & maxime literalem, etiam si alia non excludantur. Non potuit autem illud instans esse initium temporis, nisi in illo inceperit tempus, quia est sermo de initio durationis: ergo necessario asserendum est, tempus simul cum caelo, & terra incepisse, ac proinde simul cum illis concreatum esse. Et ob hanc causam dixit Augustinus lib. 11. de Ciuit. cap. 6. Mundum non esse

SVARI
de Angel
re G. d. d. d.
anima

D. V.